

CASTELLITX

FUIES FOLKLORIQVES D'ALGAIDA

I LA SEVA ENCONTRADA

ANY 1959

N.º 3

NADAL

Permanent Miracle de les nostres Tradicions

Amb la precisió i exactitud de les coses inalterables, altra vegada la roda del món ens ha duit a la presència de les festes més sumptuoses de la tradició cristiana: Nadal.

Anomenar Nadal, vol dir moltes de coses. Records, reminiscències i enyorances.

Un esclat de joia i d'alegria, mesclat amb el dolor de la absència dels que ja no són d'aquest món. I tot revolta i es mou entre ells i noltros.

Nadal, és, apart de la celebració de l'arribada del Diví Infant, promesa de Salvació de tota l'humanitat desgraciada, una festa íntima, que no plau a la nostre forma de ser l'exteriorització de cap símptoma ni símbol. Nadal és tancat, recluit a dins els nostres afectes més caríssims. Pares i fills. És festa de família. Tots junts, sense rancúnies, sense odis. Festa de pau, de germanor, de caliu de llar, amb l'acompanyament de les "nadales" o "villancets", el Betlem, en el recó més clar de la casa, i una cuina molt ben nodrida de queviures, que tancaràn, que clouran al voltant de la taula, la vetlada carregada de sollicituds, d'afectes i de recordances.

No faltaran tampoc les matines. A les dotze en punt de la nit Santa Per excellència, arraulits de fred, cercarem tots el camí de la nostra església parroquial, per tal d'assistir a Matines. Allà hi veurem les cares conegudes de cada dia, mes també les d'aquells que vénen a la vila complint amb el seu deure de fills o de pares. Cares cada any noves per l'absència, més tot i amb això; sempre amicals en el dia de Nadal.

No hi mancarà tampoc la Sibil·la. Quants n'hi ha que vindran de punts ben distants de la vila per sentir-la! Quants deixaran exòtics paratjes i costums estranyes per sentir una vegada més la Sibilla, la profecia nadal·lenca! Quantes llàgrimes quedaran aflorades als uis i en el pit dels qui escoltin la Sibilla després d'alguns anys sense sentir-la! Vegeu que ben remarcadament he dit sentir-la que no és lo mateix que escoltar-la. Escoltar ho fan tots. Sentir, es ben diferent.

No mancarà tampoc, guiterres ni ximbombes, cants i rialles. La Festa ho val i Nadal — que vol dir també alegria — s'exterioritza d'aquesta manera. També du Nadal tota una cort de llepolies casolanes, "robiols", coques, ensaimades, "tambó de metla" "mantecados", i els plats forts de "perdiu amb col", pollastre farcit i rostit, tords, rupits i qualque indiot. Per damunt de tots, la arolada corruscant, majestuosa "porcella". S'acompanya amb torrons de moltes clases, melons, plàtanos, taranges, bessons, tot ben sucacat de vins de grau, que tonifiquen i alegren l'esperit.

Arròs, escaldums, bollit de Nadal, sopa, etc. que tot és poc per celebrar una Diada tan bona que només n'hi ha una cada any. A les derrereries, no pot faltar el café, negre i fumetjant, amb la corresponent copeta de rom, conyac o d'anís. El xampany ha pres també carta de naturalesa desde fo uns quants d'anys i presideix, al costat dels nostres vins, les taules nadal·lenques.

A defora, al carrer, un silenci, estrany, sols trencat per les encontres resonàncies que de l'interior de les cases trascendeix a l'exterior. Avui és Nadal. Gloria A Déu en les altures i pau en la terra entre els homes de bona voluntat!

JOAN OLIVA

EL SAFRA

En arribar Tots Sants, quant els arbres se despullen de les seves seques fulles, vella i passada vestidura, omplint la humida terra d'una groga catifa, neix la humil flor del safrá.

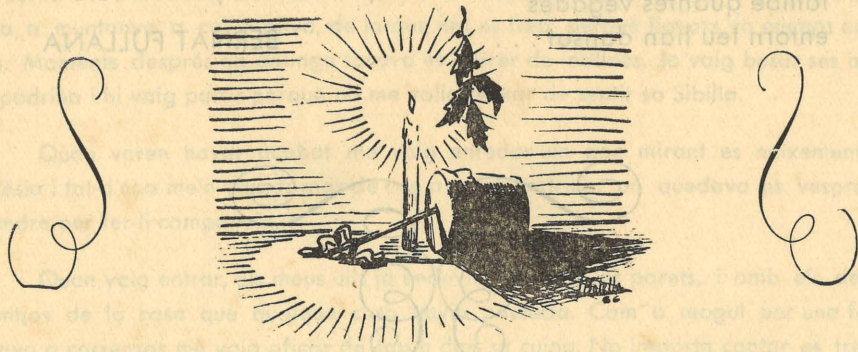
Vora de les nostres amples i soleiades eres algaidines i a l'entorn de les verdes i esponeroses alcarxoferes, i fent, també, filera, surten els primers tendres cabeis de les cabesses del safrá.

D'entre aquets, sobresurt la delicada flor moredenca que té, a dins ella, els tres fins brinets vermells, que és lo que anomenam, propiament el safrá.

Cada demati, quan el sol esten els seus benéfics ratjos de clara i viva llum, i la rosada ha sembrat de blanques perles els camps, les nostres dones emprenen l'afanosa tasca de cullir les seves floretes.

Arribades a les seves cases, i assegudes baix de l'arc del portal, destrien i lleven els brinets, que secs al sol, s'han de convertir en l'apreciat safrá. Llevors, escapen per la carrera els pétals sobrants, mentre diuen en veu baixa, que com més les trepitgen, més en neixen i surten. Aixó mos ho aseguren les fades de la nostra antigor, I així un dia i un altre, fins que la breu temporada de la seva cullida ha acabat; però no acaba, aquí, la seva influéncia que dóna vermell color i agradable gust an els nostros menjars, tot l'any.

Mn. BALTASA MOREY

ELS COSSIERS D'ALGAIDA

❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ AL-LEGORIA ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁ ❁

Els Cossiers no es cansen
volta que voltaràs,
entorn la Dama hermosa
que no es deixa agafar.

Es la Virtut la Dama
que tota blanca va:
sis Cavallers l'imploren
pel Dimoni tentats.

Mes ella la Puresa
té sempre al seu costat,
que bé sap defensar-la
amb ardor virginal . . .

La neu és blanca i pura
quan alt eucara està

❁ ❁ ❁

També en la real vida
quants "cossiers" hi ha
que volten i enrevolten
cercant al qui caurà.

Tu, home vell, que sabi
et creus, que tot ho saps:
també quantes vegades
entorn teu han dansat . . .

Tu, jove net, que et trobes
pel Món, atribuït . . .
L'aigua que cau enterra
no es pot tornar aplegar.

Tu, bella jove neteta,
que tan poc del món saps:
els "Cossiers" un dia
entorn teu dansaran . . .

veuràs com delitosos
l'amor et rendiran,
prendats de ta hermosura:
voltant, sempre voltant . . .

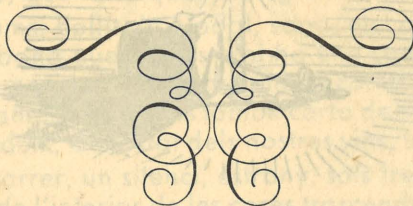
La flor de ta innocència
cercaran esfullar:
la neu perd, ja caiguda,
sa blancor natural.

Aigua enterra escampada
que no es pot replegar . . .

❁ ❁ ❁

Els Cossiers no es cansen,
volta qui voltaràs;
mes, ha! la blanca Dama
que bé es sap defensar.

BERNAT FULLANA

PASTORET D'ON VENS...?

CONTARELLA NADALENCA

No fa molts d'anys, quan jo encara era un nin molt petit i anava a costura a ca ses monges i creia que n'Espardenyeta, i na Blancaflor, i en Joanet de "L'amor de les tres taronges" eren personatges reals. Un vespre, abans d'anar a Matines i a davant la foganya a on hi cremava el tió de Nadal i escaufava amb les seves flames a tota sa cuina la meva padrina amb una veu escanyada i un bastó de canya en la seva mà, m'ensenyava, i cantava aquella cançó nadalenca que quasi tots, moltes vegades hem sentit:

Pastoret d'on véns?
de la muntanya, de la muntanya
Pastoret d'on véns?
de la muntanya, de veure el temps.

I anava acompanyant amb cops de la canya enterra la canço.
I suspirant després de mirar al seu nét continuava:

Quin temps fa?
Plou i neva, plou i neva
Quin temps fa?
Plou i neva per enllà.

De vegades la seva veu sa perdia i confonia amb el seu pensament. Altres quedava immòbil i aquella cuina pereixia un quadre pintat. Jo no entenia res de tot allò, i estava assegut a una cadira redona mirant-la amb sos ulls esbadatllats. A damunt es gerrer hi havia nascut el Bon Jesús. Es a dir, hi havíem compost es Betlem. —Enguany el farem dins sa cuina, i així el Bon Jesuset no petirà fred. — M'havia dit la padrina.

Derrera aquelles cobles en seguiren d'altres, després de contar-me una història m'en contà una altre totes estaven remullades de l'esperit nadalenc. Me contava de quan anava a muntanya a collir oliva, de lo que era es fred, perquè llavors, jo encara no ho sabia. Moments després na dalinga tocava es darrer de matines. Jo vaig besar ses mans a sa padrina i hi vaig partir perquè no me volia deixar de sentir sa Sibilla.

Quan varen haver acabat me vaig enredar un poc mirant es neixement de l'Església i tot-d'una me'n vaig tornar de cap a ca sa padrina, on quedava es vespres a romandre per fer-li companyia.

Quan vaig entrar, els meus ulls ja endevinaren amb les parets, i amb els demés ormentjos de la casa que qualque cosa havia passada. Com a mogut per una forsa estranya a corrensos me vaig aficar de cap a dins sa cuina. No importa contar es tremolor que va dominar per uns moments els meus membres. Sa padrina continuava assegurada amb una mà a demunt el gerrer i amb l'altra el bastó de canya, immòbil.

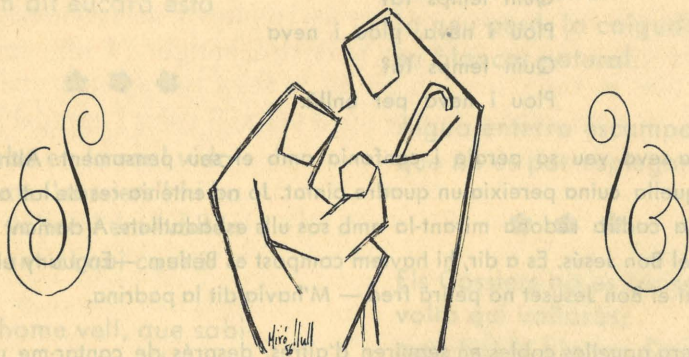
M'hi vaig acastar i la vaig trobar freda. La calor del tió no encalantia es seu cos. En aquell moment vaig comprendre es significat d'aquella paraula «fredor».

Tot callava, tot ja s'havia vestit de dol, i aquelles parets pereixia que encara retornaven la veu de la padrina i jo en mig de tota aquella tristor me pereixia sentir encara cantusetjar aquella cançoneta, per mi, la més nadalenca de totes:

«Pastoret d'on véns...?» Jo no ho sabia, era com el temps, com l'amor que no va ni ve, estava immòbil. Altra volta aquella cuina, pereixia un quadre pintat.

Han passats els anys i encara, quant seguint la roda del món, torna venir Nadal jo me faig aquella pregunta que aquella nit, ja llunyana, la meva padrina feia al Pastoret de la cançó.

GABRIEL JANER

GLOSES DE SANT ANTONI

Les gloses són una manifestació de la vida del nostre poble. Durant molts anys eren quasi lo únic que s'escriuía en mallorquí. Avui, gràcies a Déu, totes les persones cultes hi escriuen les seves coses. Però no per aixó hem de deixar d'admirar-les i de considerar-les una mostra viva de la nostra estimada llengua mallorquina. Aquí, amics lectors, vos ne presentam unes quantes referents a Sant Antoni, un sant tan popular a tota Mallorca, i també a Algaida.

San Antoni és un sant
i qui té un dobber li dóna
perquè mos guard s'animal
tant si és de pèl com de ploma.

* * *
Sant Antoni gloriós
guardau-me sa pcellleta
que jo tenc una pesseta
per una missa dir-vós.

* * *
Sant Antoni para lloves
per dins mates i clapers
per guanyar quatre dobbers
per fer-se unes varques noves.

* * *
Jesús amat Sant Antoni
quines banyes té aquest bou!
Ses dones des carrer nou
són més lletges que el dimoni.

Preu: 2,50 ptas.

NOTES DE LA VILLA D'ALGAIDA

HISTÒRIA

Aquestes petites notes històriques relatives a la vila d'algaida han estat tretes de l'arxiu particular del notable historiador Sr. Jaume Lladó i Ferragut: Ciutat. Li agraim la gentilesa del seu oferiment.

L'any:

- 1272: El Beat Ramón Llull puja a la montanya de Randa a fer penitència.
1467: Vivia a Sant Honorat Fra Arnau Arbona. Després Fra Bartomeu Canals. Hi hagué altres ermitans. Mossen Guasp en parla en «La vida hermitana a Mallorca».
1577: A Pina hi havia 149 habitants.
1584: Es nombrá un capellá que cuidás de Sant Honorat; però durá poc temps, perquè hi tornaren els ermitans.
1603: Els pobladors de Pina demanen dobbers a l'Ajuntament d'Algaida per comprar una campana.
1701: Se demana permís per edificar l'oratori de Randa que s'acabá l'any 1770.
1727: Neix a Algaida el P. Bartomeu Pou, gran escriptor llatí i teòleg.
1774: A Randa hi havia 372 persones i l'any 1869, 400.
1791: Neix a Algaida el Bisbe Salvá.
1890: Es restaurat i engrandit el vell oratori de Sant Honorat. Poc temps després el P. Lloaixim Rosselló hi funda els Missioners dels Sagrats Cors.

LI. V.

W

CASTELLITX

Carrer Marqués de Zayas, 7

ALGAIDA

Preu: 2'50 ptas.

AMICS SUBSCRIPTOR I ALGAIIDINS TOTS,
VOS DESITJAM UN BON ANY NOU

